

Слухати, щоб почути дитину

Для педагога вміння слухати інших відіграє чи не більшу роль, ніж уміння говорити. Якщо він не чує дітей, а переймається лише тим, щоб слухали його, то навряд чи досягне бажаного результату.

Адже як зрозуміти дитину, якщо не слухаєш, що вона говорить? Уміння слухати — важлива професійна й особистісна риса педагога.

Рівні слухання

Є кілька рівнів слухання: ігнорування, показне слухання, вибіркове, уважне й емпатійне. Розгляньмо їх, починаючи з найменш ефективного.

Ігнорування. На жаль, вихователі іноді ігнорують те, що говорить дитина, не переймаючись, що це її ображає та принижує. Такий своєрідний «бойкот» інтересів дитини може нанести непоправної шкоди її особистісному розвитку. Вона втратить довіру до педагога й замкнеться в собі. Тож навіть якщо дитина, на вашу думку, говорить дурниці, важливо її вислухати й підтримати. Лише так ви встановите з нею довірчі взаємини. Адже дитина відчує, що вона для вас важлива, що ви її любите й розумієте.

Показне. Цей рівень слухання зазвичай притаманний ситуаціям, коли вихователь поспішає — готується до заняття абощо. Він удає, що слухає дитину, щоб не образити, а сам насправді зайнятий своїми думками. Показне слухання, звісно, ліпше ігнорування, але до розуміння дитини тут далеко. Та й діти чуйно вловлюють таку показну увагу, а це може знівелювати щирість у спілкуванні.

Вибіркове. На цьому рівні педагог не переймається тим, щоб зрозуміти дитину. Він просто слухає лише те, що його зацікавило. Діти розуміють, що дорослі більше знають, вони сильніші й мудріші, але така «недоувага» їх засмучує. Діти хочуть бути рівними в отриманні уваги та любові, їм необхідно відчувати свою потрібність. Дітям важливо ділитися своїми думками — тим, що у них на серці. Відчуття своєї значущості — невід’ємна умова їх успішного розвитку.

Уважне. Це хороший рівень, проте й тут є недолік: педагог уважно слухає, але аналізує й оцінює висловлювання дитини з огляду на власний досвід та сповідувані цінності. Якщо те, що він чує, збігається з власним досвідом і думкою, він говорить: «Дуже добре!»; якщо не збігається, дитина чує: «Ні, все не так». Педагог уважно слухає, а насамкінець як еталон затверджує своє бачення, не намагаючись стати на місце дитини. Тож, якщо дитина не потрапила в діапазон схвалення, на розуміння їй розраховувати не доводиться.

Емпатійне. Це найвищий рівень слухання. Педагог слухає з наміром зрозуміти. Він не засуджує, його не шокує те, що говорить дитина. Він транслює їй співчуття й любов у будь-якому разі. Дитина виговорюється й відчуває полегшення, бо її приймають такою, як вона є, а головне — розуміють. Емпатійне слухання — це цілющий засіб від усіх душевних проблем дитини. Педагога, який володіє мистецтвом емпатійного слухання, люблять і діти, і їхні батьки.

Прийоми ефективного слухання

Прагніть розвинути емпатійне слухання. Саме воно найбільш ефективне, бо дає змогу зрозуміти дитину й отримати точну інформацію щодо її настрою, потреб, інтересів тощо. Емпатійне слухання важливе не лише для професійного, а й для особистого спілкування. Воно допомагає ліпше зрозуміти інших людей, нейтралізує схильність до оцінок і суджень.

Слухаючи інших, ми вчимося слухати себе, зрозуміти свої почуття, потреби, установки. Ефективне слухання забезпечує педагога інформацією для професійної рефлексії, що сприяє підвищенню фахової майстерності, а відтак і якості освітнього процесу.

Щоб сформувати навичку ефективного слухання:

- забудьте особисті упередження проти дитини, якщо такі є;
- слухайте уважно, а не вдавайте і не відволікайтеся;
- не поспішайте з відповідями й висновками;
- розмежовуйте факти й особисті судження;
- стежте за тим, щоб репліки підтримували дитину, були чіткими та зрозумілими їй.

Насправді навчитись ефективно слухати нескладно. Важливо насамперед захотіти вислухати й зрозуміти дитину. Адже процес слухання аналогічний процесу пізнання — що ефективніше слухаєш, то більше дізнаєшся. А ще ефективне слухання допомагає гармонізувати спілкування й налагодити довірчі взаємини з вихованцями. Тож вчіться ефективно слухати й навчайте цього дітей.

За матеріалами журналу «Вихователь - методист», №1, 2021 рік.